

Majerič Matej,
Žavbi Andraž

Analiza metodike poučevanja kajtanja v nekaterih slovenskih šolah

Analysis of the methodology of teaching kitesurfing in some Slovenian kitesurfing schools

Izvleček

Namen prispevka je bil ugotoviti, ali poučevanje kajtanja v slovenskih šolah poteka po metodičnih korakih, ki vsebinsko ustrezajo IKO učnemu načrtu, ki velja kot standard varnega poučevanja kajtanja. Raziskavo smo izvedli v petih naključno izbranih slovenskih šolah kajtanja (od 14 delujočih, kar je predstavljajo 35,7 % vzorec vseh delujočih šol), ki so v letih 2015 in 2016 delovale na različnih lokacijah. Uporabili smo anketni vprašalnik, ki je vključeval tri skupine spremenljivk; 1.) teoretični del z razlago delovanja opreme in varnostnih sistemov (6 spremenljivk); 2.) praktični del s šolskim kajtom (22 spremenljivk) in 3.) praktični del z velikim kajtom (17 spremenljivk). Podatke smo pridobili z vodenimi anketiranjem in z opazovanjem izvajanja tečajev na lokacijah naključno izbranih šol. Trditve v obliki 47 spremenljivk so inštruktorji ocenjevali na tristopenjski Likertovi lestvici. Za obdelavo podatkov smo uporabili program Microsoft Excel. Izračunali smo frekvence in jih predstavili v tabelah. Pri analizi metodike učenja kajtanja smo ugotovili nekatere pomanjkljivosti, zato za povečanje varnosti vadečih v času izvajanja tečaja in tudi kasneje pri samostojnem kajtanju priporočamo šolam večjo doslednost in izboljšavo metodike učenja.

Ključne besede: kajtanje, metodika, učenje, analiza, pomanjkljivosti, predlog, izboljšave.

Abstract

The aim of this paper was to determine whether the teaching of kitesurfing in Slovenian schools is carried out in accordance with the methodical steps that are in line with the IKO curriculum, which is considered as a safe standard. The research was carried out in five randomly selected Slovenian kitesurfing schools (out of 14 operating, which represents a 35.7% sample of all operating schools), which operated in different locations in years 2015 and 2016. We used a survey questionnaire, which included three groups of variables 1). theoretical part with an explanation of the operation of equipment and security systems (6 variables); 2.) practical part with small school kite (22 variables) and 3.) practical part with large kite (17 variables). Data were obtained through guided surveys and by observing the implementation of courses in randomly selected schools. The evaluations in the form of 47 variables were evaluated by the instructors on a three-level Likert scale. We used Microsoft Excel to process data. We calculated the frequencies and presented them in the tables. In the analysis of the method of learning kitesurfing, we identified deficiencies. In order to increase the safety of the students, we recommend that schools should improve the learning methodology.

Key words: kitesurfing, methodology, learning, analysis, deficiencies, suggestions, improvements.

Uvod

Kajtanje je šport, ki je v zadnjih desetih letih zasvojil milijone navdušencev po vsem svetu (Burbles in Hosp, 2013). Še vedno pa se ga zaradi pomanjkljive opreme z vidika varnosti iz začetne faze razvoja tega športa (1980) drži sloves nevarnega športa. Dejstvo pa je, da so proizvajalci po letu 2000 uvedli posebne varnostne sisteme in opremo razvili do mere, ki omogoča varno ukvarjanje, ki je v celoti primerljivo z varnostjo pri jadrnanju na deski ali deskanju na valovih. V primerjavi s tema dvema športoma je kajtanje zanimivo predvsem zato, ker začetniki veliko prej (povprečno v desetih vadbenih enotah) osvojijo osnove za samostojno ukvarjanje. Se-

veda velja to za varne in nadzorovane pogoje, ki najbolj ustrezajo začetnikom: konstantni veter od 15 do 20 vozlov, ki piha direktno ali pod kotom na obalo, minimalna višina valov in velika vodna površina na enega kajtarja glede na število kajtarjev na lokaciji. V takšnih pogojih začetnik hitro napreduje in lahko varno nabira izkušnje za samostojno (suvereno) ukvarjanje. Na podlagi poznavanja tega športa in praktičnih izkušenj lahko trdimo, da so nesreče ali poškodbe zaradi nepravilnega delovanja opreme ali varnostnih sistemov zelo redke. Strinjamo se z Maluso (2012), ki pravi, da je kajtanje nevarno toliko, kolikor je nevaren kajtar. Le-ta se bo v ne-

Slika 1. Naj bo varnost vedno na prvem mestu.

varnih situacijah najpogostejše znašel zaradi precenjevanja lastnih sposobnosti, nepoznavanje vremenskih in drugih posebnosti na kajtarski lokaciji ali zaradi nepoznavanja delovanja opreme in varnostnih sistemov. Vse to pa se je najlažje naučiti v šolah kajtanja. S tega vidika je naloga šol začetnike naučiti vse za varno ukvarjanje s tem športom. Vsakemu začetniku zato priporočamo, da se udeleži tečaja kajtanja in se tako na pravilen način spozna s tem vedno bolj priljubljenim športom.

Nickel in sodelavci (2004) navajajo, da so najpogostejše poškodbe pri kajtanju udarci (33,8 %), izvini (27,4 %) in ureznine (16,9 %). Poškodbe so najpogostejše na stopalu in gležnju (28,2 %), lobanji (13,7 %), kolenu (12,9 %), prsnemu košu (12,9 %) in zapestju (8,9 %). Po podatkih navedenih avtorjev se je 54 % kajtarjev poškodovalo v vodi na razdalji več kot 50 metrov od obale; 26 % se jih je poškodovalo na razdalji manj kot 50 metrov od obale in 20 % poškodb se je pri kajtanju zgodilo na obali. Poškodbe so se največkrat zgodile pri dviganju kajta zaradi izgube nadzora nad njegovim upravljanjem, zaradi trka z drugim kajtarjem ali zaradi trka v določen objekt (drevo, ograjo ...), padcev v vodi, precenjevanja lastnih sposobnosti, uporabe neustreznih (največkrat prevelikih) kajtov glede na vetrovne pogoje, nepravilno sestavljene opreme (napačno zvezane vrvice s kajtom), zaradi skokov in nepredvidnih doskokov.

Vse vzroke (razen skokov in pristankov) za nastale poškodbe bi lahko povezali z učenjem začetnikov, v vsakem primeru pa so to situacije, ki bi jih v določeni meri preprečili s sistematičnim poučevanjem varnosti pri učenju kajtanja. Prav upoštevanje ustreznih varnostnih standardov je ključno za varnost tečajnikov pri učenju in kasneje pri njihovem kasnejšem samostojnem ukvarjanju s kajtanjem.

V prispevku smo želeli preveriti, kako varni so metodični postopki poučevanja kajtanja v slovenskih šolah, zato smo opravili analizo upoštevanja metodičnih korakov, ki jih opredeljuje Učni načrt Mednarodne kajtarske organizacije (*International Kiteboarding Organization* – IKO) (Beaudonnat, 2010). IKO učni načrt je določen kot mednarodno priznan standard varnega poučevanja kajtanja. Metodični postopek učenja je po tem učnem načrtu razdeljen v tri dele: 1) teoretični del z razlago delovanja opreme in varnostnih sistemov, 2) praktični del z majhnim šolskim kajtom ter 3) praktični del z velikim kajtom.

Teoretični del z razlago delovanja opreme in varnostnih sistemov

Prva učna enota je namenjena spoznavanju teorije vetrovnih oken, ki je osnova za razumevanje izkoriščanja sile vetra za delovanje kajta. Tečajniki se naučijo pomena in uporabe izrazov, kot so vetrovno okno, rob vetrovnega okna in območje moči vetrovnega okna. Razumevanje izrazov je ključno za uspešno učenje kajtanja. V drugi učni enoti začetniki spoznajo dele opreme in njeno delovanje. Posebna pozornost se nameni delovanju kontrolne palice, s katero kajtar upravlja (pilotira) kajt. V tem delu je treba podrobno opisati in prikazati delovanje varnostnih sistemov na kontrolni palici, posebej uporabo sistema za zmanjševanje moči kajta, sistema za popolni odvzem moči kajtu in sistema za ločitev kajta od kajtarja. V nadaljevanju naj bi začetniki izvedli vaje s kontrolno palico in simulirali nevarnosti, ki se pri kajtanju lahko pojavijo. Cilj te vaje je, da se naučijo zaporedja uporabe varnostnih sistemov. Tretja metodična enota vključuje učenje pregleda kajtarskega območja z vidika vetrovnih in drugih posebnosti. Vsako kajtarsko območje oz. lokacija ima določene posebnosti, ki jih mora kajtar poznati in upoštevati.

Praktični del z majhnim šolskim kajtom

Šolski kajt je manjši kajt, velikosti od 1,5 do 3 m², namenjen spoznavanju osnovnih značilnosti krmiljenja kajta. Njegova površina je manjša, zato pri nadzorovani uporabi ne razvije sile, ki bi povzročila večjo nevarnost za začetnika. Večina šolskih kajtov nima napihljivega ogrodja (zračnih tub). Večinoma nimajo zanke za pripenjanje na trapez. Namenjeni so zgolj osnovam učenja manevrov oz. krmiljenja kajta. Praktično učenje z majhnim kajtom je razdeljeno na tri učne enote. V prvi učni enoti se začetnike seznani z opremo in se jim pokaže, kako se le-ta sestavi. Šolski kajt je treba pred uporabo prek dveh vrvic povezati s kontrolno palico. Kontrolna palica nima sistema za nastavitve letalnega kota, sistema za strmogavljenje in sprostitve kajta. Največkrat je varovalni sistem pripet na zapestje vadečega. Inštruktorji začetnikom pred prvim dvigom kajta pokažejo, kje se nahaja in kako se uporablja varnostni sistem na kontrolni palici. Ta sistem v osnovi deluje tako, da v primeru nevarnosti vadeči kontrolno palico spusti iz rok, kajt izgubi moč in pade na tla skupaj s palico, ki pa ostane povezana z zapestjem vadečega z varnostnim trakom. Nato se začetniki naučijo dvigovati in spuščati šolski kajt. Učijo se vloge kajtarja in pomočnika. Sledi vaja upravljanja malega kajta v zraku, pri kateri skušajo tečajniki voditi kajt skozi določena območja roba vetrovnih oken. Pri zadnji vaji te učne enote se začetniki naučijo prekrizati in poravnati vrvi med upravljanjem malega kajta v zraku. S to vajo ugotovijo, da kajt kljub prekrizanim vrvem normalno leti. Cilj druge učne enote je izboljšati in utrditi znanje upravljanja malega kajta v zraku. To izvajajo začetniki z različnimi vajami; začetniki vodijo mali kajt po robu vetrovnega okna, ga na določenih območjih na inštruktorjev znak ustavijo ter ponovno – na inštruktorjev znak – nadaljujejo z vodenjem kajta po robu vetrovnega okna. Ko začetnik obvlada to vajo, z njo nadaljuje tako, da se med upravljanjem malega kajta v zraku tudi sam premika po plaži in izvaja različna gibanja (pobira desko s tal, sede na tla ipd.). Zadnjo metodično enoto v tej učni enoti predstavlja samostojno spuščanje malega kajta na tla. Cilj tretje učne enote je utrditi upravljanje malega kajta in se naučiti, kako kajt s premikanjem skozi območje moči vetrovnega okna pridobiva moč, ter se naučiti uporabljati varnostne sisteme na kontrolni palici. V tej učni enoti začetniki samostojno sestavijo mali kajt. Po inštruktorjevem pregledu opreme in dovoljenju za dvig začetniki

samostojno dvignejo kajt. Obvladanje naslednje metodične enote je ključno za nadaljnje učenje kajtanja. Začetniki se naučijo vodnje z majhno skozi območje moči vetrovnega okna in pri tem izkoriščajo silo vetra za premikanje. Zaporednemu vodenju kajta skozi območje moči vetrovnega okna pravimo tudi »risanje osmic«. To je naslednja metodična enota, ki jo tečajniki izvedejo v tej učni enoti. Zadnji vaji, ki jo začetniki opravijo z malim kajtom, sta uporaba (proženje) varnostnih sistemov na kontrolni palici in sestavljanje uporabljenih varnostnih sistemov za ponovno uporabo.

Praktični del z napihljivim (velikim) kajtom

V začetni šoli kajtanja se (glede na hitrost vetra) uporabljajo stabilni kajti z napihljivimi zračnimi tubami v velikosti od 5 do 15 m². Manjši kajti so hitri in zelo odzivni (ne dopuščajo napak), večji pa so počasnejši in manj odzivni (v primeru napak imamo več časa za rešitev nevarne situacije). Učenje z velikim kajtom z napihljivimi zračnimi tubami je najzahtevnejši del začetnega tečaja. Kajt zaradi upora vetra lahko razvije veliko silo, ki se preko vrvic prenaša na kajtarja. Zato je treba biti pri poučevanju na začetku še posebej previden. Zaradi upoštevanja varnosti je ta del sistematično izveden po sledju metodičnih enot. V prvi metodični enoti začetniki spoznajo značilnosti delovanja opreme in jo sestavijo. Najprej s tlačilko za zrak napihnejo zračno tubo z zrakom do ustrezne trdote, ki ohranja značilno U obliko kajta. Nato pravilno nastavijo kontrolno palico in vrvico povežejo s kajtom. Veliki kajti so (odvisno od modela kajta) s kontrolno palico povezani s štirimi ali petimi vrvicami. Pred dvigom kajta je treba opraviti še preventivni rutinski pregled (pravilno povezanost vrvic in preverjanje ventilov na zračnih tubah kajta). Pred dvigom kajta se morajo začetniki naučiti uporabljati varnostne sisteme na kontrolni palici. Zato je treba delovanje teh sistemov prikazati in preizkusiti ter jih sestaviti nazaj v prvotno stanje. Vsak začetnik bi moral pod nadzorom inštruktorja večkrat izvesti aktivacijo varnostnih sistemov v simuliranih nevarnostih.

Prva vaja upravljanja kajta je dvigovanje in spuščanje kajta s pomočnikom. Kajt se dviguje (enako kot mali) na robu vetrovnega okna. Pri prvem dvigu morajo biti začetniki posebno pazljivi, saj ima velik kajt večjo površino in zajame več vetra ter tako prenese več sile na kajtarja. Na začetku morajo biti posebej previdni tudi pri izvajanju vaj, saj ima veliki kajt nekoliko drugačne letalne značilnosti. Sledijo vaje upravljanja z majhno v zraku. Tečajniki spoznajo sistem za spreminjanje letalnega kota, ki se uporablja glede na hitrost vetra. S tem sistemom spremenimo letalni kot kajta in tako prilagodimo velikost površine kajta glede na hitrost vetra. Poseben poudarek je na izvajanju manevrov krmiljenja, tj. »risanju osmic«. To je osnovni manever, ki se najprej uporablja za povečanje sile, ki dvigne pri vodnem štartu kajtarja iz vode; kasneje pa se uporablja pri različnih prvinah s ciljem, da kajt razvije večjo moč (npr. ohranjanje deske pri ustreznem drsenju po vodni gladini, pri skokih, zavojih ...).

Ko začetnik obvlada upravljanje kajta na kopnem, sledijo vaje v vodi. Najprej mora spustiti kajt do vodne gladine in ga nato dvigniti v nevtralni položaj (v zenit). To vajo večkrat ponovi. Tem vajah sledi strmoglavljenje kajta na vodno gladino in dvigovanje iz nje glede na položaj kajta v vodi. Pogosto se namreč zgodi, da kajtarjem (npr. zaradi padca, slabšega nadzora kajta ...) kajt pade v vodo. V tej situaciji morajo ostati mirni in kajt pravilno dvigniti iz vode. Naslednja vaja je vaja vlečenja s kajtom vzporedno na veter, v veter in z vetrom v obe smeri najprej brez deske, nato z njo. To je

ena pomembnejših vaj, saj se najpogosteje uporablja za vlečenje s kajtom v vodi do deske v primeru padca. S to vajo začetniki pridobivajo tudi občutek za delovanje sile vetra na kajt pri vlečenju, ko je kajt v različnih vetrovnih oknih. Ta občutek je pomemben pri kasnejših vajah drsenja na deski po vodni gladini.

Naslednja vaja je vodni štart. Za uspešen vodni štart mora tečajnik osvojiti pravilni položaj telesa v vodi med natikanjem deske na noge. Pravilen položaj je sed prednožno skrčeno, roke so v predročju. V tem položaju začetnik spusti kajt iz nevtralnega položaja v zenitu skozi območje večje moči vetrovnega okna. Pri tem na kajt deluje večji zračni upor, ki se odraža kot večja sila, ki deluje na kajt, zato kajtarja dvigne na deski iz vode. Vajo večkrat ponovimo v obe smeri. To je najzahtevnejša in najpomembnejša vaja učenja kajtanja, zato ji praviloma inštruktorji posvečajo največ časa. Vaja je zahtevna, ker se mora začetnik naučiti nadzorovati usmerjanje kajta glede na silo vetra, ki je potrebna, da ga dvigne na deski iz vode. Pri tej vaji so pogosti nenadzorovani padci naprej, zato mora inštruktor z vidika varnosti opozoriti na ustrezno ravnanje in ves čas nadzorovati začetnika. Ko začetniki osvojijo vodni štart, sledi drsenje na deski na vodi vzporedno glede na veter, v veter in z vetrom v obe smeri. Pri teh vajah se začetniki že srečujejo na vodi z drugimi kajtarji, zato se morajo naučiti nadzorovati hitrost, ustavljanje, drsenje na deski na vodi med drugimi kajtarji ter upoštevati pravila srečanja na vodi in prednosti. Zadnje vaje so namenjene menjavi smeri drsenja brez ustavljanja, drsenju na strani prstov in izvedbi osnovnega skoka.

Po nekaterih podatkih deluje v Sloveniji 14 šol kajtanja. Le ena od teh izvaja občasne tečaje v Sloveniji, in sicer v Seči. Ostale izvajajo tečaje v tujini, najpogosteje v Gradežu, na izlivu reke Neretve, na Sardiniji, v Egiptu in na Lefkadi.

V Sloveniji se s kajtanjem lahko ukvarjamo v Izoli in Seči pri solinah (pri gostilni Ribič). Kraja pa nista primerna za učenje ali za neizkušene kajtarje, zato se ti raje odpravijo v Gradež in Marino Julijo v Italijo ter na Hrvaško v Medulin, Bol na Braču, Pelješac in izliv reke Neretve. Gradež, Marina Julija in izliv reke Neretve so najbližje lokacije, ki zaradi plitvega morja in mivkaste, muljaste ali peščene obale omogočajo varno učenje začetnikom.

Zaradi pomanjkanja ustreznih lokacij (v Sloveniji in bližnji okolici) za učenje kajtanja večina slovenskih šol izvaja začetne tečaje v tujini. Tam morajo delovati v skladu z zakonodajo držav in hkrati izpolnjevati pogoje, ki omogočajo varno učenje.

Cilj tega prispevka je bil ugotoviti, ali poučevanje kajtanja v slovenskih šolah poteka po metodičnih korakih, ki vsebinsko ustrezajo IKO učnemu načrtu (Beaudonnat, 2010), ki velja kot standard varnega poučevanja kajtanja.

Metode

Vzorec

Raziskavo smo izvedli v mesecu juliju 2015 ter aprilu 2016. V njo je bilo vključenih pet naključno izbranih slovenskih šol kajtanja. Glede na število (14) vseh slovenskih šol kajtanja je pet naključno izbranih šol predstavljalo 35,7 % vzorec vseh delujočih slovenskih šol.

Spremenljivke, način zbiranja in obdelave podatkov

Uporabili smo anketni vprašalnik, v katerega smo kot vprašanja oz. spremenljivke vključili vsebine metodičnih enot IKO učnega načrta (Beaudonnat, 2010). Vprašalnik je vključeval 47 spremenljivk v treh skupinah: 1.) teoretični del z razlago delovanja opreme in varnostnih sistemov (6 spremenljivk); 2.) praktični del s šolskim (t. i. trening) kajtom (22 spremenljivk) in 3.) praktični del z velikim kajtom (17 spremenljivk).

Podatke smo pridobili z vodenimi anketiranj in z opazovanjem izvajanj tečajev v naključno izbranih petih šolah. Anketirali smo pet inštruktorjev, ki učijo v izbranih šolah. Trditve v obliki 47 spremenljivk so inštruktorji ocenjevali na tristopenjski Likertovi lestvici (1 – izvaja, 2 – delno izvaja in 3 – ne izvaja). Pri odgovorih, kjer nismo dobili nedvoumnega odgovora, so anketiranci svoje odgovore še dodatno utemeljili. Poleg vodenih anketiranj smo podatke zbrali tudi z opazovanjem IKO inštruktorjev med izvajanjem tečaja. Zato smo spremljali izvedbo tečajev v petih šolah na lokacijah Lefkada, izliv reke Neretve in Sardinija.

Za obdelavo podatkov smo uporabili program Microsoft Excel. Izračunali smo frekvence in jih predstavili v tabelah.

Rezultati in razprava

Tabela 1
Upoštevanje metodičnih korakov tematskega sklopa – delovanje opreme in varnostnih sistemov

Metodični koraki	I	D	N
Predstavitev opreme in varnostnih sistemov	4	1	0
Predstavitev teorije vetrovnega okna	5	0	0
Pregled kajtarskega območja	2	1	2
Predstavitev kontrolne palice	3	2	0
Vaje s kontrolno palico	5	0	0
Simulacija nevarnosti	1	0	4

Legenda: I – izvaja; D – delno izvaja; N – ne izvaja.

V Tabeli 1 je prikazano upoštevanje metodičnih korakov tematskega sklopa – delovanje opreme in varnostnih sistemov. Ugotovili smo, da v štirih od petih slovenskih šol predstavijo opremo in varnostne sisteme na kontrolni palici. V eni od naključno izbranih šol pa varnostne sisteme le omenijo, ne predstavijo pa pomena sistemov in načina uporabe le-teh. Vse šole izvajajo predstavitev teorije vetrovnih oken in vajo s kontrolno palico. Učenje pregleda območja, kjer se kajta, se v slovenskih šolah izvaja zelo različno. Od naključno izbranih šol namreč dve izvajata ta metodični korak v skladu z varnostnim standardom, ena tečajnike nauči pregledati le nevarnosti, ki so na kopnem, dve šoli pa tega metodičnega koraka tečajnikov sploh ne naučita. Tri od petih slovenskih šol kontrolno palico predstavijo tako, da tečajniki razumejo njeno uporabo, dve pa le delno. Vajo simulacije nevarnosti z manjšim kajtom izvaja le ena od analiziranih slovenskih šol. Ostale te vaje sploh ne izvajajo.

Ugotovili smo, da vse analizirane slovenske šole dodatno predstavijo še vremenske in vetrovne pogoje na lokaciji. V Sloveniji in njeni okolici ne pihajo stalni vetrovi, zato morajo biti vsi kajtarji dobro seznanjeni z vremenskimi in vetrovnimi pogoji ter morajo »znati brati« vremensko napoved.

Tabela 2
Upoštevanje metodičnih korakov učenja kajtanja s šolskim kajtom

Metodični koraki	I	D	N
Predstavitev opreme	5	0	0
Sestavljanje šolskega kajta	4	1	0
Tečajnik je v vlogi pomočnika pri dvigovanju šolskega kajta	1	2	2
Upravljanje šolskega kajta v zraku	5	0	0
Dvigovanje šolskega kajta s pomočnikom	1	2	2
Spuščanje šolskega kajta s pomočnikom	1	2	2
Prekrižanje vrvi med letom zmaja	1	0	4
Uporaba varnostnih sistemov	0	0	5
Zadrževanje šolskega kajta na določenih območjih vetrovnega okna	1	2	2
Hoja s šolskim kajtom po obali med upravljanjem	3	2	0
Samostojno spuščanje šolskega kajta do tal	4	0	1
Samostojno sestavljanje šolskega kajta	4	1	0
Samostojno dvigovanje šolskega kajta	3	1	1
Vodenje šolskega kajta skozi različna območja vetrovnih oken	5	0	0
Risanje horizontalnih osmic s šolskim kajtom	5	0	0
Sestavljanje varnostnih sistemov v osnovni položaj	0	0	5

Legenda: I – izvaja; D – delno izvaja; N – ne izvaja.

Pravila kajtanja se v sodobni slovenski praksi prav tako predstavijo v tem sklopu učenja. Med predstavljena pravila sodijo pravilo prednosti pri izstopu, vstopu v vodo, pravilo prednosti srečevanja ter mednarodni znaki za dvigovanje in spuščanje kajta.

Z varnostnega vidika je v slovenskih šolah pomanjkljivo neizvajanje predstavitev območja kajtanja in značilnosti vetrovnih in drugih razmer na lokaciji. Bistveno je, da začetniki razumejo, da je poznavanje lokacije in razmer ključno za varno kajtanje. Na mnogih lokacijah se med kajtanjem lahko spremenijo pogoji (hitrost vetra, višina gladine morja, vodni tokovi ...), ki lahko bistveno vplivajo na varnost začetnikov. Naslednja pomanjkljivost je neizvajanje varnostnih ukrepov, povezanih s simuliranjem nevarnosti. Pri učenju je bistveno, da tečajnik (s)pozna delovanje varnostnih sistemov in jih zna uporabljati. Vendar pa to za zagotavljanje varnosti ni dovolj, saj mora tečajnik pridobiti izkušnje z večkratno uporabo v različnih nadzorovanih simulacijah nevarnosti. Le tako bo v resničnih nevarnih situacijah ravnal mirno, zbrano in brez panike. Prav panika je v takšnih situacijah najbolj nevarna.

Tabela 2 prikazuje upoštevanje metodičnih korakov učenja s šolskim kajtom. Ugotovili smo, da se v večini izbranih šol uči osnove kajtanja s šolskimi kajti. Pri tem je treba poudariti, da kontrolna palica teh kajtov nima zanke, s katero se kajtarji lahko pripnejo na kljuko trapeza. Zato tudi nima varnostnih sistemov na kontrolni palici. Tako šole ne izvajajo vaje uporabe varnostnih sistemov in vaje sestavljanja varnostnih sistemov nazaj v osnovno stanje. Menimo, da sta ti vaji pri velikih kajtih ključni za varno učenje, zato je to osnova, ki jo je treba začetnike naučiti. Zaradi uporabe nenapihljivih kajtov, ki se uporabljajo v izbranih šolah, šole praviloma ne izvajajo vaje dvigovanja in spuščanja kajta s pomočnikom ter vaje, pri kateri se

vadeči nauči biti pomočnik pri dvigovanju kajta. Le ena od izbranih šol izvaja vaje skladno z IKO varnostnim standardom. Dve šoli sicer izvajata vaje delno, v dveh šolah pa teh vaj ne izvajajo, saj šolski kajt dvigujejo s tal z območja največje moči vetrovnega okna. Štiri šole izvajajo metodični postopek sestavljanja šolskega kajta, le ena izmed izbranih pa ta metodični korak izvaja delno. Poravnavi vrvi pred povezovanjem le-teh s šolskim kajtom v tej šoli ne posvečajo posebne pozornosti, saj poučujejo s kajti, ki so s kontrolno palico povezani le z dvema vrvicama in kljub prekrivanju le-teh kajt normalno deluje, vrvice pa se lahko poravna med letom kajta. Le v eni šoli izvajajo vajo prekrivanja in poravnanja vrvi tako, kot to zahteva IKO varnostni standard. Ostale šole te vaje v tečajih ne izvajajo. Nenapihljive šolske kajte, ki jih uporabljajo slovenske šole, je težko zadrževati na osnovnih položajih vetrovnih oken. Verjetno zato le v eni slovenski šoli vaje izvajajo v skladu z IKO standardom. V dveh šolah te vaje izvajajo delno, kar pomeni, da tečajniki kajt zadržijo le na položaju 11 (položaj kazalca na uri = 11) in 13 (položaj kazalca na uri = 13), medtem ko teh vaj v dveh šolah sploh ne izvajajo. Vajo upravljanja kajta v zraku in sočasno gibanje tečajnika po plaži v vseh slovenskih šolah izvajajo, vendar jo v dveh od petih izvajajo le delno, saj tečajniki ne izvedejo vseh gibanj, ki jih zahteva IKO učni načrt. Vaja samostojnega spuščanja zmaja k tlom se v štirih slovenskih šolah izvaja v skladu z IKO standardom, ena šola pa je ne izvaja. Šole praviloma pustijo vadeče, da sami sestavijo šolski kajt. V šolah, pri katerih učijo inštruktorji dva vadeča hkrati, se pri tej vaji pokaže le delno upoštevanje standarda, saj le eden od vadečih sestavi šolski kajt, ki ga nato oba uporabljata. To smo ugotovili pri eni šoli, vse ostale pa izvajajo vajo skladno s standardom.

Pri analizi tega tematskega sklopa je treba upoštevati, da IKO učni načrt predvideva uporabo šolskega kajta. Šolski kajti, ki se uporabljajo so nenapihljivi in se največkrat ne pripenjajo na trapez začetnika. Zaradi tega imajo drugačne letalne sposobnosti od napihljivih kajtov; prav tako je drugačna uporaba varnostnih sistemov. S tega vidika priporočamo, da se pri poučevanju uporabljajo manjši kajti (4–5 m²) z napihljivimi tubami, ki se z zanko na kontrolni palici pripenjajo na trapez. V kolikor takšnih kajtov v šolah nimajo, naj se glede na dane vetrovne pogoje uporabijo najmanjši kajti, ki jih imajo. Na ta način bodo šole na začetku učenja začetnikom zagotovile največjo varnost.

Tabela 3 prikazuje upoštevanje metodičnih korakov učenja kajtanja z napihljivim kajtom. Ugotovili smo, da je izvajanje metodičnih korakov učenja z velikim kajtom v slovenski praksi zelo podobno tistemu, ki ga zahteva IKO varnostni standard. Podatki kažejo, da v eni od naključno izbranih šol vajo sestavljanja kajta ne izvajajo v celoti, saj tečajnikom ne pokažejo, kako se preveri napihnjenost tub in ustreznost delovanja zračnih cevčic in ventilov. V tej šoli sicer uporabljajo tlačilko za zrak, ki ima vgrajen manometer in tako lahko tečajnik na številčnici odčita tlak v tubi. V tem primeru je ročno preverjanje napihnjenosti tub brezpredmetno. Največja napaka, ki smo jo opazili v slovenski praksi učenja z velikim kajtom, je neizvajanje oziroma delno izvajanje preventivnega rutinskega pregleda pred dvigom kajta. Le v eni šoli to vajo izvajajo popolnoma v skladu z IKO standardom. V dveh šolah jo izvajajo delno, saj tečajnikov ne naučijo, da v preventivni pregled zmaja sodi tudi pregled delovanja varnostnih sistemov. V dveh šolah pa tečajnikov ne učijo izvajati pregleda. Ugotovili smo, da je razlog neizvajanja pregleda ta, da inštruktorji pomagajo svojim tečajnikom dvigovati kajte in tako opazijo morebitne nepravilnosti pri opremi, preden tečajniki dvignejo kajt v zrak. Menimo, da bi tečajniki morali preventivni

Tabela 3

Upoštevanje metodičnih korakov učenja kajtanja z (napihljivim) velikim kajtom

Metodični koraki	I	D	N
Predstavitev opreme	5	0	0
Sestavljanje kajta	4	1	0
Preventivni (rutinski) pregled kajta pred dvigom	1	2	2
Vaja uporabe varnostnih sistemov	5	0	0
Učenje mednarodnih znakov	5	0	0
Dvigovanje in spuščanje kajta s pomočnikom	5	0	0
Dvigovanje in spuščanje kajta kot pomočnik	5	0	0
Upravljanje kajta s pripeto zanko na kljuko trapeza	5	0	0
Uporaba sistema za zmanjševanje moči kajta	5	0	0
Vstop/izstop iz vode med upravljanjem kajta	5	0	0
Dvigovanje in spuščanje kajta v vodo in iz nje	5	0	0
Vlečenje v vodi s kajtom	5	0	0
Vodenje kajta skozi območje moči vetrovnega okna	5	0	0
Pravila in teorija vodnega štarta	5	0	0
Zadrževanje položaja telesa med nameščanjem deske na noge	5	0	0
Vodni štart v obe smeri in kratko drsenje na deski po vodi	5	0	0
Kontrolirano ustavljanje	5	0	0
Kontrolirano drsenje z desko z zavojem proti vetru	5	0	0
Drsenje z desko v obe smeri	3	2	0
Drsenje z desko proti vetru	3	2	0
Drsenje med ostalimi udeleženci na območju kajtanja	3	2	0
Menjava smeri kajtanja brez ustavljanja	0	0	5
Drsenje z desko na strani prstov (toeside)	0	0	5
Teorija izvedbe osnovnega skoka	0	0	5
Izvedba osnovnega skoka	0	0	5

Legenda: I – izvaja; D – delno izvaja; N – ne izvaja.

pregled opraviti sami. Le tako bi ga rutinirali in ga uporabljali kasneje tudi sami. Dolžina začetnih tečajev v izbranih šolah je različna in traja od 5 do 9 ur. Tako pri dveh šolah, ki izvajata krajše tečaje, le tisti bolj nadarjeni tečajniki izvedejo drsenje z desko s kajtom v obe smeri, drsenje z desko proti vetru in samostojno kajtanje med ostalimi udeleženci na lokaciji. Vsi ostali morajo obiskati nadaljevalne tečaje deskanja, če želijo osvojiti ta znanja.

Menjava smeri brez ustavljanja, drsenje z desko na strani prstov, teorija in varnost osnovnega skoka ter izvedba osnovnega skoka

so metodični koraki, ki se v izbranih slovenskih šolah ne izvajajo oziroma jih šole izvajajo v nadaljevalnih tečajih.

Pri upoštevanju metodičnih korakov učenja kajtanja z (napihljivim) velikim kajtom smo ugotovili pomanjkljivosti, ki so povezane z varnostjo; šole ne uporabljajo dosledno preventivnega rutinskega pregleda kajta pred dvigom.

■ Sklep

Na podlagi analize in na osnovi poznavanja vsebine IKO učnega načrta (Beaudonnat, 2010), prakse učenja v naključno izbranih slovenskih šolah kajtanja ter osebnih izkušenj lahko povzamemo, da so bistveni dejavniki, ki vplivajo na varnost vadečih, poznavanje vremenskih, vetrovnih in drugih značilnosti lokacije, poznavanje ravnanj in varnostnih ukrepov v primeru nevarnosti, izkušnje pri uporabi varnostnih sistemov v primeru nevarnosti in izvajanje preventivnega rutinskega pregleda kajta pred dvigom. To pa so tudi metodični koraki, pri katerih smo v slovenski praksi ugotovili večje pomanjkljivosti, zato za povečanje varnosti vadečih v času izvajanja tečaja priporočamo šolam večjo doslednost in izboljšavo metodike učenja.

Slovenske šole v drugem tematskem sklopu učijo s šolskimi kajti, ki so nenapihljivi in se ne pripenjajo na trapez začetnika. Zaradi tega imajo drugačne letalne sposobnosti od napihljivih kajtov, s katerimi bodo začetniki kajtali; prav tako je drugačna uporaba varnostnih sistemov. S tega vidika priporočamo, da se pri poučevanju drugega tematskega sklopa (glede na hitrost vetra) uporabljajo manjši kajti (4–5 m²) z napihljivimi tubami, ki se z zanko na kontrolni palici pripenjajo na trapez. V kolikor takšnih kajtov šole nimajo, naj glede na dane vetrovne pogoje uporabijo najmanjše kajte. Pri tem naj z vadečimi obravnavajo tudi metodične enote, ki vključujejo pregled lokacije in proženje varnostnih sistemov v nadzorovanih simuliranih nevarnostih. Le na ta način bodo šole zagotovile največjo varnost začetnikov v šoli, pa tudi kasneje, ko se bodo začetniki ukvarjali s kajtanjem sami.

Slika 2. Situacija, v kateri so pogosto znajdejo kajtarji (Foto: Marjana Majerič).

Slika 2 prikazuje situacijo, v kateri so pogosto znajdejo kajtarji na začetku samostojnega kajtanja. Kajt lahko zaradi različnih dejavnikov pade v vodo. Pomembno je, da kajtarji poznajo značilnosti lokacije, kjer kajtajo (veter, plimovanje ...), da ostanejo mirni in imajo situacijo pod nadzorom, kar pomeni, da bodo v primeru nevarnosti sprožili varnostni sistem in tako odgovorno ravnali do sebe in drugih udeležencev. Te izkušnje pa je najlažje pridobiti pod vodstvom izkušenih inštruktorjev kajtanja. Zato je pomembno, da se inštruktorji tega zavedajo in zato storijo vse za varnost bodočih kajtarjev.

■ Literatura

1. Beaudonnat, E. (2010). *Kiteboarder's handbook*. Cabarete: IKO (International Kiteboarding Organisation).
2. Burblies, T., Hosp, J. (2013). *Kiteboarding tricktionary twintip supreme edition*. Mieders: Tricktionary Publishing.
3. Malusa, D. (2012). *Vodič kroz kiteboarding*. Rijeka: Udruga kiteboarding Peta Linija.
4. Nickel, C., Zernial, O., Musahl, V., Hansen, U., Zantop, T. in Petersen, W. (2004). A prospective study of kitesurfing injuries. *American Journal of Sports Medicine*, 32(4):921–927.
5. *What is kiteboarding?: The world's fastest growing watersport*. (2009). Aqua sports Maui-Hawaii. Pridobljeno iz <http://mauikiteboardinglessons.com/about/about-kiteboarding/>

doc. dr. Matej Majerič
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport
matej.majeric@fsp.uni-lj.si